

ël nemis ëd la patria a l'é torna si për arfissieve e ...

TUT LÒN CH'A VANTA SAVÈJ DAL MÒND E DA LA PADANIA

Èl meis ëd luj, tanme j' autri meis, a l'é fàit ëd neuve bon-e e 'd neuve grame. Ma a luj le dësgrassie a l'han la tendensa a esse 'd pì che le bon-e neuve.

Për esempi, a luj, a l'han fàit la rivolussion fransèisa. E a luj i son nassuje mi (ma nen ant l'istess ann). E a luj a l'é anandiasse la petission për ël piemontèis ai gieugh dël 2006, che vojàutri i l'ave ghe sotsignà con bel deuit. E ël 24 dè 's meis i l'oma savù che 'l prim ëd fèrvé dël 2019 (fèrvé a l'é n'autër meis particolar. Për esempi, i son ancorzume ch'a l'ha meno 'd di che tuti j' autri meis. I na parleroma) na pera larga doi chilòmetro a së sgnacherà da quaich part an sla tera a na velocitè 'd 28 Km al second. Ch'a fan 100.800 Km a l'ora.

Scuseme, ma n'afè parèj a l'é pì nen na pera: a l'é 'n ròch. Na ròch parèj a podrìa sgnaché nen mach ël palass ëd la region a Turin, sgrafigneme la vitura e sbèrgnaché le tomathe ant l'òrt ëd mè frel; a podrìa ruviné un continent e provoiché, an fan savèj, "consequense climatiche globaj".

Tant për fé 'n paragon, iv n'arcòrde dla pera che 'l 30 'd giugn dël 1908 (a mancava un di a luj ...) a l'é robatà an Siberia, ant ël bòsch ëd Tunguska, an fasant dèstrussion për 60 Km. tut d'antorn?

As capiss ch'iv n'arcòrde. Ebin, lolì a l'era 'n ramès-cio largh gnanca 100 meter e che, con tuta probabilitè a l'era già stàit fàit a frise ant l'atmosfera. E antlora?

Antlora, bele che a frise, a l'é sgnacasse për tera con n'energia ch'a corisponda a cinquanta megaton (50 milion ëd tonelà 'd trioul) e a l'ha fàit lòn ch'a l'ha fàit.

I vèdde bin ch'a-i é da esse sagrinà; ma, d' autra part, a vanta 'dcò di ch'i l'oma ancor ësquasi disset agn për rivé a la tùa dël piemontèis, e disset rëscontr an sla lenga e la literatura piemontèise, e disset agn për dodes numer d' Assion Piemontèisa ... a fan pì o meno 200 nùmer. E pensé je 'n pòch al nùmer ëd fèrvé dël 2019! Tuta na "notissia dël brusacheur! ... Ma possibil ch'a-i sia nen la manera 'd fela core na frisa pì 'n pressa sta pera? ... An sla question i l'oma già contatà nòst comità científich e iv faroma savèj. Prima dël 2019. Antratant, ël doi ëd luj, Gilbert Oneto a l'ha campane a còl n' autra pera da le pagine dla "Padania", un cit giornal ch'an fa con-

corensa. Oneto a l'é architètet e giornalista, e già sossì a va nen bin (èdcò mi i son giornalista, ma almen mi im na vergògno e peuj i son nen architètet); d' autra part, a l'é n'amis, a vest con bon gust e a l'ha na giaca tirolèisa che mi im la seugno. E a smija fissà con ël Piemont e 'l piemontèis. Am fa piasì, mach ch'a na dis nen un-a giusta, pòver fieul. Oneto an fa savèj ch'a l'é surtije 'l liber "Èl piemontèis ëd Biela" fàit da j'amis dël "Sol ëd j'Alp".

I lo savio già, ma *repetita juvant*, coma ch'a disio ij grech (o a j'ero j'indian?). E, da nen chërde, ël titol dël liber a l'é fin-a scrivù an piemontèis giust. Oneto a dis tante còse giuste: ch'a l'é pròpi 'n bel liber, për ël contnù e për la vèsta grafica. E che 'l micronasionalism a l'é fàit èdcò da tanti anti-autonomista gropà a "*miserevoli elemosine di regime*".

Coma ch'it l'has rason Gilbert! Mach che peuj a taca a parlé 'd lenghe e lenghistica. E a na dis, a na dis ... A sosten për esempi che "*la difesa delle lingue locali funziona solo se si difendono tutte le lingue locali e tutte le loro varianti. Il piemontese non è necessariamente più*

forte delle sue varianti locali e non si capisce perché, ad esempio, un biellese dovrebbe essere più invogliato a non parlare l'italiano maccheronico dall'uso del cosiddetto Piemontese unificato (che è poi il torinese) piuttosto che dalla sua lingua materna".

Nò: ël piemontèis (ch'a l'é n'agetiv, e j'agetiv a së scrivo cit an italian coma an piemontèis) a l'é nen ël turinèis e a l'é nen "*cosiddetto unificato*". As capiss, che ij bielèis a peulo parlé coma ch'a veulo (basta ch'an crijasso nen ant j'orije, ma sossì a val për tuti); ma quand ch'as trata dè scrive la lenga piemontèisa a vanteria sforsesse con soen a scrivila tuti apoprè ant l'istessa manera. Ch'a veul nen di arfudé ij cangiament dël cas.

A-i son tante ròbe ch'a van nen ant la grafia dël piemontèis, ch'a l'é tròp e dësutilment complicà e a seguita a pag. 7

ij dèsgust via etere

A L'É NEN MACH QUESTION D'“U”

Mi d'ani i 'ncamin-o a avejne tanti e la pì part ëd costi ani i l'hai vivula senza elaborator, senza internet e senza E-mail. Për convinsion pèrsonal e për tipo d'istrussion arseivù a son nen contrari, assolutamente, al progress; contut i l'hai pì car valuté ij profit e ij dèscapit ch'a pòrta 'l progress anans d'esprime mia opinion.

E, ant ël cas d'internet, i peuss an tuta sincerità fortì che, fòra che ant un cas, internet a l'ha portane mach ëd dèscapit e 'd ròbe ch'i capisso nen.

Èl cas positiv a l'é col ch'a l'ha portame a condèsse n'echip ëd giovo dle Venessie, svicc e vajant, ch'a l'han dait vita a 'n neuv e bel giornal, RAIXE VENETE, che, për adess, a seurt coma suplement d'ASSION PIEMONTEISA. Pensé che, dòp doi nùmer, Raixe Venete a l'ha già pì d'abonà che Assion Piemontèisa. Che bel esploà! La diferensa a l'é che Raixe Venete a seurt ant le Venessie e Assion Piemontèisa an Piemont, tut lì. E mi i sai nen sitè n' autr esemplar uman ch'a

l'abia 'l servel pì pitòch e mischin che col dij piemontèis: sòn an tuta sincerità e an bon-a fé, bele s'i parlo 'd mia gent.

Ij messaggi su internet a son a gratis e a-i na son tanti; l'abonament a Assion Piemontèisa a costa. magara pòch, ma a costa e a-i na son pòchi e, dè sti pòchi, quaidun as dèsmèntia 'dcò ëd paghelo.

Ma vnoma a lòn ch'am lassa antèdoà: l' autr meis i l'oma anandià n' archeuista 'd sotsignadure perchè che 'l piemontèis a sia arconossù coma lenga uffissial dij gieugh olimpi-ch dël 2006.

Le adesion via internet a son èstàite bastansa: na sessanten-a i dirìa, ma tute senza sotsignadure. Nòm e nùmer dël document si, sotsignadure nò. E mi, da vej, i ariesso nen a comprende coma ch'as peussa fé n' archeuista 'd sotsignadure senza sotsignadure. La sotsignadure a l'é n' as-

sunsion ëd responsabilitè. Prové a 'ncassé n' assegn con vòsta sigla internet al pòst ëd la sotsignadure e peui im dise.

E rivoma ai dèsgust. L' ultim ch'am riva via etere a l'é la còpia ëd n' articol èstampà ansima a "La Padania" dël doi ëd luj, dal titol: "Questione di "U" e firmà da Gilbert Oneto. Gilbert Oneto a l'é n' "anteletual leghista".

Atension: nen n' anteletual d'ideologia leghista (amèttù, ma nen concedù, che la Lega Nòrd a l'abia n'ideologia, convnù ch'a l'ha cangiane almen sinch ant j' ultimi ani), ma n' anteletual ch'a l'ha butà sò servel al serviss dila Lega për giutela a argionze ij sò but, qualsèssia a peusso esse, modificand soa manera 'd pensé tute le vire che la Lega a l'ha cangià sò programa politich. A l'é un ëd j' anteletuaj ch'a l'han "anventà" la "Padania" e la "lenga padan-a", e un ëd coj ch'a l'han contribuì a codifichela.

E sì i l'hai avù mè prim dèsgust. Al meis d'agost ëd vaire ani andarera mi i l'avia fàit, su Assion Piemontèisa, n' articol an sël qual i l'avia scrivù coma ch'i l'avria codificà mi la lenga piemontèisa, për evité tute cole complicassion, nen vaire gròsse, ma anportante, che anchej nòsta codificassion a compòrta. I concludìa che col articol a vorìa mach esse n' argument për le ciaciare dl'istà, perchè an cost moment as deuv e as peul nen parlé 'd modifiche la codificassion ch'i l'oma, convnù ch'a l'é nen ël moment ëd creé 'd confusion. Ebin, pòch temp dòp i son trovame dèdnans a j' euj la codificassion ëd la "lenga padan-a", pen-a anventà, e a l'era nì pì nì meno la codificassion che mi i l'avia sità (nen proponù, neh!) për la lenga piemontèisa.

Che schers ch'a fan ëd vire le combinassion!

Ma vnoma a l' articol. A l' achit a dis: "*Settimane fa è stato pubblicato e presentato un bel libro di lingua locale: Piemontèis ëd Bièla*". An èvrità le sman-e a son 116. Èl liber a l'é stàit publicà ant ël mars e presentà ant l'avril dël 2000 e, a col'època, noi i l'avio già publicane la critica. E peui: "*Come era prevedibile il libro ha scatenato risse a non finire. Invece di esserne contenti i "puristi" hanno cominciato a dire che esiste un piemontese solo e che indebolirlo, dando*

a seguita a pag. 7

ël nemis ëd la patria a l'é torna si për arfissieve e ... sbaruveve

TUT LÒN CH'A VANTA SAVÈJ DAL MOND E DA LA PADANIA

a seguita da pag. 6

che soens a smija fait apòsta për gené ij pòr diav ch'a veulo amprend-la.

I na parleroma senza tèmma perchè i lo seve che 'l nemis ëd la patria a l'ha por ëd gnente e 'd gnun, chiel.

Ma tornoma a Oneto, ch'an fa savèj che an Padania a-i son "dodici tribù (pròpi parèj!) principali con dignità culturale e storica... e una serie di comunità minori ... e che tutte debbono essere ufficialmente rappresentate, ma un conto è usare dodici lingue (o 19) nella dichiarazione di indipendenza o sulle banconote, altro è permettere che localmente si parli come si vuole".

La lista ëd le tribù iv la lasso lese an sla "Padania".

Dòp ch'i l'oma savù ch'i soma dla tribù piemontèisa, lassoma Oneto ai sò seugn e a soe dicarassion d'indipendensa. Parloma për contra 'd lenghe: Oneto an dis ëdcò che "E' fondamentale che si arrivi a introdurre il bilinguismo (o il plurilinguismo) ma non è poi così sicuro che questo debba essere fatto con le lingue unificate". E an dis ciàir e s-cet che a chiel d'unificassion a j' n'anterssa mach un-a: cola ortografica. Ma, fé bin atension: fra tuti ij parlé dla Padania. Anté ch'as parlo, an dis, "il padano continuo, il ligure e il veneto". Ma prima le tribù a j'ero nen dodes?

Va a savèj ... Cola dël "padano continuo" a l'ha pijala da Salvi, un brav diletant ëd la lenghistica, dont i l'oma già parlà e ch'a l'é butasse an testa ch'a esista na "lenga padan-a". Oneto a j' va dapress, e an dis che 'n canavzan e 'n montefeltrin (un ch'a sta a Montefeltro) "si intendono benissimo fra di loro".

Miraco se as parlo an inglèis o an italian. Se 'l canavzan a parla 'l piemontèis (canavzan o nò) a-i é quaic problema, sté sigur. E s'as capieisso nen, a-i n'anfà gnente, tant, an dis sempe Oneto, tuti al di d'ancheuj a parlo 'l toscan (cola 'd ciamé l'italian toscan a l'é n'otra cita mania dij padanista. E a l'é sbalià). E a-i é gnente da feje: lòn ch'as peul fé a l'é pitòst "padanisé 'l toscan": "Il toscano dovrà riempirsi di espressioni locali, di suoni e di vocali celtiche (n'otra bela fissa dij padanista) e di vocaboli tratti dalle lingue padane".

E, a la fin ëd la giornà tuti a dovràn savèj na lenga forestera, 'l toscan padanisà e la lenga local. An tradussion dal toscan padanisà: l'anglèis, l'italian e 'l

lengagi 'd cioché. I l'ave capì?

Èl piemontèis, ël venet e via parèj a l'é già dèsmen-tiassjè. E a l'é an sa man-era che nòsti brav padan a finisso con ël fé pròpi lòn ch'a l'ha sempe fait l'Italia: crasé le minoran-se; ma a j' rivo dòp d'avèj-ne anciorgnì con soe tribù e sò dèscors an sla tùa dle minoranse. E për ëscrive le lenghe locaj an man-era che tuti ij padan a capisso, a vanteria scrivje tute ant l'istessa man-era, an anca-minand da ... "Piemunt" e "piemunteis".

Se Oneto a leseissa 'n pòch ëd lenghistica coma ch'as dev, e nen mach ij liber ëd Salvi, a capiria bin che l'unificassion ortogra-fica as peul fesse mach fra le varietà 'd na midema lenga, varietà ch'a l'abio apoprè 'l midem sistema fonològich.

E che a l'abio, ancheuj e nen mila ani andarera, con bon-a pas ëd Salvi. Sedèsnò as farà coma ij padanista a l'han già fait con ël nùmer 13 dij "Quaderni Padani" dont i l'oma già parlà tant temp andarera e ch'a resta un monument a lòn ch'a vanta nen fé: adventesse na trascrission (dròla e complicà) ch'a debia andé bin ... dal canavzan a Montefeltro e che, 'd con-seguensa, a va nen bin nì ant ël Canavèis nì a Montefeltro. E se Oneto a seguiteissa a lese 'n pòch ëd lenghistica coma ch'as dev, e nen mach ij liber ëd Salvi, a capiria 'dcò che la testa, fin-a cola dij padan, a l'é nen un tirol senza fin andoa ch'as peul butesse 'd tut: na lenga as guerna fintant ch'a serv e 'l bilenghism pèrfet e complet a esist nen: conòsse mej ël piemontèis a veul di conòsse meno dabin l'italian perchè a veul di dovré 'l piemontèis për ëd fonsion ant le quaj as podrìa dovré l'italian.

E a l'é pì belfé "robé" 'd fonsion a l'italian (pardon: al toscan) se un a l'ha un piemontèis fòrt e unificà. Fin dël dèscors. Sedèsnò as capiss nen perchè le "tribù padan-e" a debio sforresse a tense da cont sò bel lengagi 'd cioché, con soe bele "vocaj celtiche" se 'l toscan o l'inglèis a j' fan ël midem usagi e a j' servo 'd pì. Mej ch'a lasso perde, che peuj a l'é pròpi lòn ch'a son già 'ncamin a fé. Mersi a l'Italia e ai tanti autonomista dij lengagi 'd cioché. E, coma ch'i l'oma dèscuvert ancheuj, mersi ëdcò ai padanista. Steme bin, tribù piemontèisa.

E atension a le pere.

Mauro Tòsco
(mauro.tosco@libero.it)

ij dèsgust via etere

A L'É NEN MACH QUESTION D'"U"

a seguita da pag. 6

spazio a versioni locali, significa portare acqua agli argomenti centralisti. Facciamo alcune considerazioni. Non è con un centralismo più piccolo che si combatte un centralismo italiano più grande. A fare del micronazionalismo ci sono quelli che temono un improbabile (?) centralismo padano, magari lombardo centrico, ma anche antipadanisti (e di fatto antiautonomisti), legati a decrepite greppie marxiste e elemosine di regime. La difesa delle lingue locali funziona solo se si difendono tutte le lingue locali e le loro varianti".

Anandioma da l'achit. A m'arzulta nen ch'a sia 'ncapitaje gnun-a rusa violenta an merit al liber bielèis. Quaic dèscussion si, coma ch'a 'ncapita soens fra 'd pèrson-e ch'a deuvro la testa e ch'a son nen obligà a ubidi ai "diktat" d'un cap baston. Ij "purista" a diso ch'a esist un piemontèis sol e che andebolilo an dasand dné ai lengagi locaj a veul di porté eva a j'argument centralista.

Vera e sachèrsant. Ancaminoma con ël di che, second mi, a esisto tanti lengagi locaj ch'a van guernà, tuà e dovrà perchè a son na richèssa, ma nen èspantìa fòra dël teritòri ch'a carateriso, e peuj a-i é la lenga piemontèisa, d'arferiment për tuti ij lengagi 'd cioché, e cola si a va dovrà e spantià, coma ch'a l'era ant la prima mità dël neuvsent. Pèrchè se un a seugna nê stat/nassion, cost èstat a deuv avèj na lenga soa ch'a peul nen esse un dij tanti lengagi locaj.

La resta a l'é question ëd proporsion. Quand che na pubblica ministrassion a argala pì 'd sessent milion për la tùa e lè spantiament an tut ël Piemont dij lengagi locaj (con che but peuj as sa nen) e meno che des për la tùa e lè spantiament ëd la lenga piemontèisa, a l'é fin-a tròp belfé concludè che la ministrassion regional a veul fé dèscopari la lenga piemontèisa. Tuti jè stat a l'han na lenga ufissial ch'a pòrta 'l nòm ëd lè stat. A-i é l'italian, ël fransèis e via fòrt. E peuj a-i son ij lengagi locaj coma 'l parigin, ël lionèis, ël milanèis o 'l palermitan, che gnun as sugneria 'd ciamé "italian ëd Milan" o "fransèis ëd Lion". Pèrtant ij lengagi locaj dël Piemont a van dovrà e tuà, ma nen ciamà piemontèis, prim perchè a l'é nen vera e scond perchè ch'a l'é na dèspresia për la lenga unificà. "A l'é nen con un sentralism pì cit ch'as combat un sentralism pì gròss". A

l'é esatament lòn ch'i disoma noi quand ch'i fortioma ch'a l'é nen con ël sentralism pì cit ëd la Padania 'd Milan ch'as peul crasé 'l sentralism italian ëd Roma.

"Ij padanista a son autonomista, j'antipadanista a son contra l'autonomia" Robe da mat!

Mi i son nen padan. I arfudo l'idèja ch'a-i sia na Padania. Mi i son piemontèis, ij padan, amèttù ch'a-i sio, a son italian, ëd cola Italia ch'a 'ncamin-a al Tesin.

I son autonomista da l'é-poca dël MARP (Moviment për l'Autonomia Regional Piemontèisa) dël 1955 e i seugno nê stat/nassion piemontèis, andoa ch'as parla 'l piemontèis e governà da 'd piemontèis, ch'a fasa part ëd na gròssa federassion europenga e ch'a sia dispòst a colaboré con tuti, ma a socesse con gnun, fòra dij savojan, con ij quaj i l'oma dividù mila ani dè stòria, sempe che lor a sio d'acòrdi.

Ma për Oneto mi i son nen autonomista, autonomista a l'é chiel ch'as bat për la Padania, stat sentralista coma l'Italia, convnù che, ancor anans ëd rivé al podèj, la Lega a l'é vnùta si an Piemont a an-pon-ne ij sò candidà lombard a j'ellession, candidà che, nominà ministr, a l'han èspuvà an sle sachèrsante arceste 'd nòsta gent ch'a l'avia pèrdù tut ant l'aluvion dël '94.

Le diferense ch'a jè valuto ij letor.

An sla resta dl'articol i l'hai gnente da dì. Lòn ch'a j'era da dì an sla part streitament lenghistica a l'ha scrivula Mauro Tosco, ch'a l'ha tuti ij nùmer për podejlo fé, pròpi si dacant. Mi i peuss dì che ant la lista dle gent ëd la Padania, Oneto a l'ha piantà su na bodrigà senza fin e senza sust fra pòpoj preceltich, celtich, pòst-celtich, etnie strangere e d'altre con ëd diferense mach lenghistiche e nen culturaj e via fòrt. Contut, giusta mach për precisé, le tribù celtiche a j'ero quarantequat mach an Piemont e i ariesso nen a capi coma ch'a podìo esse dodes an tuta la Padania d'Oneto.

Ah! Im dèsmen-tiava! Oneto a l'é 'dcò 'l president ëd n'associassion cultural padan-a ch'a l'ha coma arma 'n caval an combineus.

Coma ch'i vèdde le difere-nse, culturaj e nen, fra mia man-era 'd pensé e cola d'Oneto a son tante e creuse. A l'é nen mach na que-stion d'"U".

Ardì Piemontèis.

Beppe Burzio

ÈL CANTON ÈD NATO

soasì da Nato Canin

SCRITOR

Na fija a j' ciamà a soa amisa: "Col ch'a l'é tò autor preferì?"

"Me amis".

"Ah! E còsa ch'a scriv?"

"Assegn!"

PREFERENSE

Le fomne a l'han pì car esse bele, pitòst che anteligente perchè, an mes a j'òmini, a son tanti 'd pì ij beté che ij bòrgno.

DIFERENSE

Che diferensa a-i passa fra 'n turinèis con la testa plà e 'n genovèis con la testa plà?

Èl turinèis a va a catesse na pruca e 'l genovèis a vend ël pento.

SPIEGASSION

"Còsa ch'a na dis-lo, reverendo, dij trafich finanziari dël Vatican?"

"Eh... Mè car fieul, ... "Oro pronobis"

CANGIAMENT

"Oh, Pautass, coma ch'it ses cangià!"

"Ma mi i son pa Pautass!"

"Coma? It l'has-to cangià fin-a 'l nòm?"

MÒBIJ ANTICH

"Sto burò a l'é 'n Luix XVI?"

"Sì"

"A l'é tròp gròss për mè salòt!... A l'ha nen un Luis pì cit?"

A FA NEN DAMANCA 'D CRIJÉ

Un a intra dal tabachin e, convnù ch'a lo conòss, a dis a vos motobin àuta: "I veuj na scatola 'd brichet!"

Èl tabachin, fastidià, a j' rëspond: "A va bin, a va bin! I son pa ciòrgn!... Con o senza filtro?"

INTERVENT AEREO

Na vejòta a j' telefona a la polissia: "I veuj parlé con la "Volante"!"

"E còsa ch'a veul da la Volante?"

"Còsa ch'i veuj? A l'é scapame 'l canarin!"

DIVIET LIMITÀ

Na vardia a j' dis a un ch'a l'é ant ël fium: "A l'ha nen vistlo 'l cartel? Ambelessì a l'é proibì noé."

"Ma mi i novo pa, mi i son ancamin a nié!"

"Ah bin! Antlora ch'a fasa pura!"

LADER PREOCUPÀ

Na telefonà a la polissia: "Pronto, pronto! Vni sùbit, a-i é 'n lader da la fomna-serpent!"

"Chila a l'é la fomna serpent?"

E da la cornètta a-i seurt na vos motobin stros-sà: "Nò, mi i son ël lader!"

ETÀ CRITICA

La gent ëd la provinsa 'd Coni a l'é gent dura. Un fiolòt a casca d'an bici e a sè sgrafigna dabin un gènoj e 'n ghëmno. A s'ausa, a pija la bici e a s'ancamin-a senza che d'an boca a j' seurta na lamenta.

Un ch'a l'ha assistù a j' dis: "Bòja fauss! It ses fate bin mal e it dise gnente?"

"A sa-lo? I son ant l' "età critica" - a rëspond chiel - mia mare am dis ch'i son tròp grand për pioré e mè pare ch'i son tròp cit për cristoné!"